

ZWARTE KAPPEN

Jan Pauwels

Zwarte kappen

*Twee waargebeurde verhalen
in spiegelbeeld*

Jan Pauwels
Zwarte kappen

© 2020 Davidsfonds / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, 2060 Antwerpen en Jan Pauwels

Gemaakt onder licentie van Davidsfonds. 'Davidsfonds' is het geregistreerde merk van Davidsfonds vzw, Quinten Metsysplein 12, 3000 Leuven.

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Amsterdam
www.newbookcollective.com

Eerste druk augustus 2020

Coverontwerp: Paardenkracht bvba
Coverbeeld: © imageselect.eu
Vormgeving en opmaak binnenwerk: 5NUL8 Grafische producties

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 5908 988 4
D/2020/0034/256
NUR 301

Historische personages

Bisschoppen

Jacob Boonen, aartsbisschop van Mechelen
Antoon Triest, bisschop van Gent
Servaas De Quinckere, bisschop van Brugge
Georges Chamberlain, bisschop van Ieper
Cornelius Jansenius, bisschop van Ieper, opvolger van
Chamberlain
Gaspar Nemijs, bisschop van Antwerpen

Geestelijken

Richard Pauli-Stravius, kanunnik, pauselijke nuntius in Brussel
Cornelis Ooms, kanunnik, officiaal in Gent
Andreas Guyart, kanunnik, aartspriester in Gent
Nicholas Breydel, kanunnik, penitencier in Gent
Antoon Smets, kanunnik, aartspriester in Gent
Amaat Coriache, geheimschrijver van de aartsbisschop van
Mechelen
Berardus van Gent, gardiaan van de kapucijnen
Bartholomeus de los Rios, augustijn, hofpredikant

Cellenbroeders

Michiel Van Belle, pater van de alexianen in Gent
Vincent Malroux, medepater van de alexianen in Gent
Jakob De Key, Daniël van Vroyenhove, Jan De Rave,
Jan Marcx, Rombaut De Preit, Pieter De Vrient,
Antoon Van Roo, broeders van de alexianen in Gent

Burgers

Alexander De Meulenaere, schepen en burgemeester van
Brugge

Filip Lanchals, schepen van Gent

Anne De Lattre, huishoudster van Servaas De Quinckere

Marie Triest, zuster van Antoon Triest, burgemeesters-
vrouw in Dendermonde en Brugge

Maaïke Kerrebroeck, melkverkoopster in Brugge, veroor-
deelde heks

Andreas Anthoons en Maria Marmense, gevangenen in de
bisschoppelijke gevangenis van Gent

*Een broeder ondertekent zijn
professiecontract bij de cellenbroeders*

‘In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest’, prevelde de tandeloze vrouw, nadat zij in een uitgediende koffer had gerommeld. Zij had er een vreemd gekromde stok uitgenomen en tekende daarmee enkele symbolen in het zand op de aangestampte vloer van haar verblijf, dat meer leek op een houten soldatenbarak dan op de woning van een eerzaam huisgezin.

De twee kloeke, breedgeschouderde broeders sloegen werktuigelijk een kruisteken, de ene nog rood van de hitte en de opwinding die daarnet in de herberg heerste en de andere bleek weggetrokken door de vermoeidheid van de lange dag en de beklemmende angst die zich sinds een uur van hem meester had gemaakt.

De vrouw was gehuld in moeilijk van elkaar te onderscheiden lagen van grauwe lompen, richtte zich tot de broeder zonder hoofddeksel en vroeg: ‘De eerwaarde wil weten waar hij zijn bonnet en kaproen heeft verloren? Of zij zich nog in hun vaste herberg hier in Ekkergem bevinden?’

Broeder Vincent legde uit dat zij eigenlijk geen eerwaarde heren waren, verloor zich in een nutteloze uitweiding en antwoordde dan maar tweemaal bevestigend, zodat zij aan haar ritueel kon beginnen. Onder het mompelen van woorden in een vreemd jargon dat geen van beide geestelijken

herkende, waarschijnlijk een geheimtaal die voor het orakel was bestemd, plaatste zij razendsnel een reeks punten, van rechts naar links, in het zand.

Broeder Michiel beklemtoonde intussen de ernst van de zaak, dat die kaproen en bonnet samen het vierkante hoofddekseel vormden dat de klederdracht van het Gentse klooster van hun orde typeerde, dus niet van hun orde als dusdanig, maar specifiek van het klooster van de alexianen in Gent, dat de waard van de herberg waar beide stukken waren verdwenen haar diensten zonet in de meest lovende bewoordingen had aanbevolen, dat... maar de vrouw stak haar hand met gestrekte wijsvinger in de lucht en snoerde de broeder op die manier de mond. Geconcentreerd prevelde zij een nieuwe rist termen, in een even onverstaanbaar idioom, en prikte met dezelfde vaart een volgende rij punten onder de voorgaande.

Dat procedé herhaalde zij telkens opnieuw, minutenlang iets of iemand bezwerend in wat redeloze dollemanspraat leek, rijen en rijen punten van ongelijke en schijnbaar willekeurige lengte op de vloer plaatsend, zodat de broeders elkaar na verloop van enige tijd aarzelend aankeken en zich stilzwijgend afvroegen of zij een vindplaats voor hun verloren voorwerpen zouden bekomen dan wel het slachtoffer werden van een triviale oplichting.

En toen schoof de oude vrouw met de handen haar grijze en ongewassen haren opzij, keek de broeders recht in het aangezicht, en besloot: ‘Het orakel heeft gesproken.’

‘Liggen mijn kaproen en bonnet nog in de herberg?’ haastte zich broeder Vincent, die het vervelende verlies gauw wilde oplossen, omdat een dergelijke vierkante kap in het hele land slechts aan enkele personen uit dit klooster kon toebehoren.

Andermaal gebaarde de vrouw dat hij moest zwijgen.

‘Dertien, veertien, vijftien, zestien’, telde zij het aantal stippen op de bovenste rij en zij plaatste enkele duimen verder, alsof zij aan een nieuwe tekening begon, twee punten in het zand.

‘Elf, twaalf, dertien’, had zij inmiddels de tweede rij geteld en zij verving die door een enkel punt onder de vorige twee.

Een rij met een even aantal werd in het nieuwe patroon omgezet door twee punten en een rij met een oneven aantal door een punt, zo begrepen de broeders na enige tijd. Langzaam tellend en zorgvuldig tekenend in het zand creëerde zij op die manier uit de zestien onregelmatige rijen die het orakel had geïnspireerd vier figuren, bestaande uit vier rijen van telkens een of twee stippen.

‘Dat zijn de moeders’, profeteerde zij nadien tot de twee geestelijken, die niet vertrouwd waren met wat zij deed en de resultaten ervan ook niet konden bevatten, en zij veegde de oorspronkelijke rijen uit met haar blote, onzindelijke voet. Het lijken wel dominostenen, dacht broeder Vincent, maar hij hield zijn mond na de eerdere waarschuwingen. In zijn binnenste voelde hij zich ongemakkelijk bij deze buitenkerkelijke rituelen.

Zij kopieerde het aantal punten van de bovenste rij van elk van de figuren, opnieuw van rechts naar links, tot er een nieuwe figuur van vier rijen ontstond, en dan de tweede rijen, en de derde rijen en de vierde rijen en zo maakte zij vier nieuwe figuren die zij de ‘dochters’ noemde.

Zelfs in de roes van de feestelijke dag en van de enkele glazen wijn op het plechtige feestmaal, nadien nog vermeerderd door vele roemers bier in de herberg, toen zij het klooster met de stilzwijgende goedkeuring van de pater hadden verlaten, of zij de afwezigheid van controle althans op die manier hadden geïnterpreteerd, scheen broeder Michiel zich evenmin behaaglijk te voelen bij het onchristelijke karakter van de

oefening. De herbergier had in zijn hulpvaardigheid de vrouw nochtans aangeprezen als een rechtschapen en godvrezend persoon.

Zij telde intussen de punten van de eerste en tweede moeder samen en schiep volgens dezelfde methodiek een nieuwe figuur. Door herhaling van wat de regels van haar bijzondere praktijk leken, herleidde zij de tekening van acht moeders en dochters eerst tot vier figuren en nadien op dezelfde werkwijze tot twee, die zij respectievelijk de ‘kleindochters’ en de ‘getuigen’ noemde.

‘Eerwaarde heren, ziehier de rechter!’ presenteerde de vrouw trots haar finaal resultaat, nadat zij de punten van de rijen van de getuigen had samengesteld en omgezet.

De twee broeders keken verwachtingsvol naar de stippen in het zand: twee, twee, een, een.

De gebeurtenissen op die memorabele avond van anderhalf jaar geleden, de vrees voor het verlies van zijn pas verworven hoofddekse van alexiaan en de verwarring tijdens de zonderlinge rituelen van de waarzegster waren de eerste gedachten die in broeder Vincent waren opgekomen, toen de medepater hem vanochtend naar het kantoor van de pater had gesommeerd en verzocht zijn professiecontract te ondertekenen.

‘Een koets, een bed, een oorkussen, drie dekens, drie paar slaaplakens, een tafel, twee stoelen, een koffer en drie halve dozijnen hemden.’

Naar gewoonte overliep de medepater zorgvuldig doch onverschillig de lijst op het vel papier dat op de tafel lag en stipte de individuele onderdelen met een horizontale streep af. Toen pas keek hij op: ‘Dat was de stoffering op de dag van uw intrede, broeder Vincent?’

De broeder bevestigde de bescheiden aankleding van zijn cel, die er nog identiek uitzag. De medepater trok met zijn pen een

kort verticaal streepje door de horizontale strepen die hij zojuist had aangebracht, want hij was volgens de statuten verantwoordelijk voor de goederen in het klooster en die taak nam hij niet lichtvaardig op.

‘Tien schellingen aan elke broeder bij de kleding en een paar handschoenen bij de professie?’

Broeder Vincent knikte: boven op de aankleding van de cel en de tafelkosten voor alle nog resterende dagen van zijn aardse bestaan, had zijn familie aan elke broeder de gebruikelijke tien schellingen geschonken voor de kleding en het even traditionele paar handschoenen bij een professie. De medepater noteerde de overhandiging van de giften.

‘Het habijt, de mantel en de kap?’

De intonatie van de medepater verraadde een toegenomen interesse, omdat niet de familie van broeder Vincent maar het klooster die kledingstukken ter beschikking had gesteld.

Broeder Vincent aarzelde een kort ogenblik, alvorens hij kloekmoedig verklaarde dat hij alle stukken nog steeds in goede staat bezat.

Ondanks zijn haast afwezige houding had de medepater niettemin zijn aarzeling opgemerkt. Hij zocht de blik van de snel rood aanlopende broeder en waarschuwde: ‘Broeder Vincent, spreek de waarheid, want wij hebben uw professie reeds uitgesteld. Ik zou in uw plaats geen vals professiecontract ondertekenen.’

Als gevolg van deze stemverheffing steeg vanuit de borstkas van de voortijdig oud geworden man een rochelend geluid op, in een paar pijnlijke golven, eerst moeizaam door de geblokkeerde luchtpijp en dan krachtig, zoals dezer dagen bij zovele stedelingen die klaagden over het kille zomerweer en de verschrikkelijke hoestplaag die vanuit Brabant kwam aangewaaid en het ganse land de adem afsneed.